

# ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ



*Адамюк Т. Я.,  
учитель історії ЗЗСО №20*

Розвиток свідомої та самодостатньої особистості – це один із пріоритетів шкільної освіти ХХІ століття. Уміння спілкуватися та взаємодіяти з іншими людьми, знання законів, почуття відповідальності за процеси, які відбуваються в суспільстві, вирізняють свідомого учасника державного життя.

Складне й відповідальне завдання стоїть перед школою – створити та реалізувати модель успішного, компетентного та конкурентоздатного випускника школи.

Формування соціальної компетентності в школярів є одним з найбільш актуальних завдань сучасної освіти, оскільки ця компетентність визначає успішність в їх повсякденному житті, стимулюватиме їх інтеграційні процеси, дозволяючи не тільки адаптуватися, але й активно впливати на життєві події, засвоювати певні соціальні позиції, змінювати навколишню дійсність і самого себе. Тому необхідною умовою є цілеспрямована допомога в побудові ефективних поведінкових стратегій, а розвиток соціальної компетентності учнів повинен стати одним із найважливіших напрямів роботи в школі.

Для розвитку повноцінної особистості школярів важливим є формування їх соціальної компетентності. Адже соціальна компетентність це – здатність до співробітництва в групі та команді, мобільність, уміння адаптуватися й визначати особисті цілі та виконувати різні ролі й функції в колективі, планувати, розробляти й реалізовувати соціальні проекти індивідуальних і колективних дій; уміння визначати й реалізовувати мету комунікації в залежності від обставин; підтримувати взаємини; розв'язувати проблеми в різних життєвих ситуаціях.

Історія як навчальний предмет сьогодні відіграє значну роль у розвитку особистості. Навчання історії спрямоване на реалізацію загальної мети базової загальної освіти, яка полягає в розвитку та соціалізації особистості учнів, формуванні їхньої національної свідомості, загальної культури, творчих здібностей, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

До сфери впливу на формування соціальної компетентності школярів відносимо безпосередні чинники: (вплив сім'ї (родини), вплив учителів/вихователів, вплив друзів); і опосередковані чинники: (вплив політичної та економічної ситуації у країні, вплив релігійних поглядів, вплив медіа (засобів масового інформації й комунікації)).

Соціально компетентна особистість зможе визначати власне місце в житті суспільства, проектувати стратегії свого життя відповідно до соціальних норм і правил, ураховувати інтереси та потреби різних соціальних груп, індивідумів, здатна адекватно оцінювати навколишню дійсність на основі повноти знань, продуктивно співпрацювати з різними партнерами в групі, команді, виконувати різні ролі та функції в колективі, брати на себе відповідальність за прийняті рішення та їх виконання.

Українському суспільству необхідне покоління громадян, які приймають громадянські цінності та відповідальні рішення, у ситуації вибору мають розвинуте почуття відповідальності за долю країни, тобто мають сформовану громадянську компетентність.

Основні громадянські компетентності:

- 1) розуміння власної громадянської, етнічної та культурної ідентичностей, державної та національної приналежностей, повага до інших культур та етносів;
- 2) здатність плекати українські традиції та духовні цінності, володіти відповідними знаннями, уміннями та навичками, поділяти європейські цінності, спроможність реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства;
- 3) розуміння значення національної пам'яті, особливості її розвитку, впливу на суспільно-політичні процеси;
- 4) знання принципів демократії та здатність застосовувати їх у повсякденному житті; розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, вміння відстоювати свої права та права інших;
- 5) розуміння та сприйняття принципів рівності та недискримінації, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, уміння втілювати їх у власні моделі поведінки, здатність попереджувати та вирішувати конфлікти;
- 6) знання та розуміння державного устрою, принципів і шляхів формування державної політики у всіх сферах суспільного життя на національному, регіональному та місцевому рівнях;
- 7) знання механізмів участі в суспільному, суспільно-політичному та державному житті та вміння їх застосовувати разом з прийняттям рішень на місцевому, регіональному і національному рівнях; відповідальне ставлення до своїх громадянських прав і обов'язків, пов'язаних з участю в суспільно-політичному житті;
- 8) здатність формувати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи відмінні думки/позиції, якщо вони не порушують прав та гідності інших осіб;
- 9) здатність критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;
- 10) здатність до соціальної комунікації, солідарних дій та вміння співпрацювати, формувати групи задля вирішення проблем спільнот різного рівня, зокрема шляхом волонтерської діяльності.

Громадянські компетентності є інструментом для розширення можливостей розвитку особистості в суспільстві, стимулювання її мотивації, автономії та відповідальності.

Складовими громадянської компетентності людини, які формуються в школі є:

- громадянські знання, на основі яких формуються уявлення про форми і способи життя й реалізації потреб та інтересів особистості в політичному, правовому, економічному, соціальному та культурному просторі демократичної держави взагалі та української зокрема;
- громадянські вміння та досвід участі в соціально-політичному житті суспільства і практичного застосування знань;
- громадянські чесноти – норми, установки, цінності й якості, притаманні громадянинові демократичного суспільства.

Саме курс «Історія України» допомагає учнівській молоді ідентифікувати себе як громадян України, підготувати їх до життя в сучасному світі.

Предмет історія дає унікальну можливість формувати соціальну та громадянську компетентності, мотивуючи учнів до вивчення складного і багатогранного історичного процесу.

Сучасна шкільна освіта зорієнтована на формування громадянських компетентностей, нових підходів до навчання. Адже успішне виховання громадянина вимагає не лише знань та критичного розуміння себе та світу, а й отримання особистого досвіду участі в громадському житті, у взаємодії з іншими на засадах поваги та рівності, відповідальності за спільну справу, мирного вирішення конфліктів.

Кожна шкільна дисципліна покликана формувати громадянина, тому що громадянин - це знаюча і вмюча людина. Особливе значення у вирішенні цих завдань відіграють суспільні дисципліни. Школа – організація не тільки навчання, а й всього життя дитини. Не підготовки до життя, а саме його життя. Усе, що відбувається в процесі навчання і виховання - це повноцінне життя учня.

Отже, школа допомагає підростаючому поколінню усвідомити цінність життя, гідного людини, виробити свою життєву стратегію та свій життєвий проект.